

 NATIONAL
GEOGRAPHIC

REISGIDS

duitsland

NATIONAL
GEOGRAPHIC

REISGIDS

duitsland

Michael Ivory

INHOUD

BEWUST REIZEN 6

■ DE REIS INDELEN 8

■ Geschiedenis en cultuur 12

Het moderne Duitsland 14

Geschiedenis 24

Kunst 36

■ Berlijn en Brandenburg 49

Inleiding en kaart 50

Communistisch Berlijn te voet 60

De Muur 72

■ Mecklenburg- Voor-Pommeren 87

Inleiding en kaart 88

Een tocht langs de Oostzeekust 96

■ Hamburg en Sleeswijk-Holstein 107

Inleiding en kaart 108

Zonder natte voeten van de Alster
naar de Elbe 116

■ Nedersaksen en Bremen 125

Inleiding en kaart 126

Wolfsburg en Volkswagen 140

■ Noordrijn-Westfalen 145

Inleiding en kaart 146

Wandelen langs de fonteinen van
Keulen 154

Carnaval in het Rijnland 158

■ Rijnland-Palts en Saarland 175

Inleiding en kaart 176

Een tocht langs de Duitse
wijnroute 192

■ Hessen 195

Inleiding en kaart 196

De BUGA – een manifestatie van
groen Duitsland 204

■ Thüringen en Saksen-Anhalt 211

Inleiding en kaart 212

Wandelen naar de top van de Brocken 218

Stoomtreinen op smalspoor 225

■ Saksen 227

Inleiding en kaart 228

Een tocht door het Dresdner Elbtal en
de Sächsische Schweiz 236

De Sorbische minderheid 240

■ Noord-Beieren 247

Inleiding en kaart 248

De Romantische Strasse 266

Een tocht door het Atmühltal 270

■ München en de Alpen 279

Inleiding en kaart 280

Wandelen van de Altstadt naar
Schwabing 288

Oktoberfest 300

De Deutsche Alpenstrasse 310

■ Baden-Württemberg 317

Inleiding en kaart 318

De Feldberg: naar de hoogste top
van het Zwarte Woud 338

■ REISWIJZER 347

Hotels en restaurants 355

Winkelen 382 Uitgaan 385

Activiteiten 388 Menukaart 390

Taalgids 391

REGISTER 392

FOTOVERANTWOORDING 398

p. 2-3: Spangenberg in Hessen.

Links: een feestelijke kermis in München.

duitsland

OVER DE AUTEURS

Michael Ivory perfectioneerde zijn beheersing van het Duits door bijna een jaar op een kostschool in Rijnland door te brengen voor hij aan de Universiteit van Oxford moderne talen ging studeren. Na zijn studie gaf hij les in Duitsland en nadat hij zich had bekwaamd in de landschapsarchitectuur en de planologie, begeleidde hij groepen studenten naar Duitsland die hij kennis liet maken met de aanzienlijke Duitse prestaties op deze terreinen. Hij reisde veel door Midden- en Oost-Europa en had vooral veel belangstelling voor de aanpassing van volkeren en landen van de voormalige Sovjet-Unie aan de postcommunistische wereld. Ivory is ook de auteur van de reisgids *National Geographic Traveler: Canada*.

Jeremy Gray verzorgde de laatste bijwerkingen en kaderteksten. Hij heeft meer dan tien reisgidsen op zijn naam staan, waaronder zeer succesvolle uitgaven over Amsterdam, Montreal en München. Als fotograaf werkt hij voor uitgevers over de hele wereld. Hij woont tegenwoordig in het bruisende hart van de wijk Mitte in Berlijn.

Josephine Grever schreef de Reiswijzer. Ze is geboren in Aken, maar werkt tegenwoordig in Londen als correspondent voor de Duitse tijdschriften *Architektur & Wohnen* en *Feinschmecker*.

De reis indelen

Duitsland is een veelzijdig en prachtig land met zo'n 82 miljoen inwoners. Het strekt zich uit van de Rijn tot aan de grens met Polen en van de Noord- en Oostzee tot aan de Alpen. Dat is erg veel en daarom kunt u ook heel goed besluiten om alleen een klein en overzichtelijk gebied te bezoeken.

U hebt de keuze uit een groot aantal verschillende landschappen en elke regio heeft zijn eigen culturele en culinaire specialiteiten. De keus zal vooral afhangen van uw interesses en favoriete bezigheden en in mindere mate van het jaargetijde. Als u flexibel wilt reizen, is een huurauto een goed idee; ook het voortreffelijke, efficiënte spoorwegnet is een prima optie (zie Reiswijzer p. 350).

Voor toeristen die willen genieten van de hoogtepunten van de Duitse natuur zijn de Beierse Alpen, het Bodensee en het Zwarte Woud in Beieren en Baden-Württemberg ideale bestemmingen. Afgezien van de populaire Rijn- en Moezeldalen is de noordelijke helft van Duitsland minder drukbezocht dan het zuiden. Maar u kunt ook fantastisch skiën, fietsen en wandelen in het Harzgebergte, de Sächsische Schweiz en op het eiland Rügen in de Oostzee. Kortom: elke regio heeft zo zijn eigen natuurschoon en u bent helemaal vrij om de gebaande paden te verlaten.

Een bezoek van een week

Liefhebbers van geschiedenis, steden en architectuur kunnen het best beginnen in **Berlijn**. De Duitse hoofdstad betovert bezoekers met zijn fantastische musea, een bruisend nachtleven en gebouwen die variëren van imposant statig tot gewaagd (twee dagen). De volgende stop, **Dresden**, ligt 190 km zuidelijker en is de barokke parel aan de Elbe (twee dagen). Hierna kunt u een dag doorbrengen in het klassieke **Leipzig**, dat 110 km naar het noordwesten ligt en waar Bach en Mendelssohn ooit als dirigent optraden. Voor het Oktoberfest in **München** neemt

u de snelle ICE-trein, die u circa 420 km naar het zuiden brengt voor een evenement dat gedomineerd wordt door bier en *bratwurst* (twee dagen). De hoofdstad van Beieren is een goede uitvalsbasis voor een bezoek aan het Dachau herinneringscentrum bij

Dachau of de Alpen
als u wilt skiën.

De klassieke
Volkswagen
Kever.

Een andere aanbevolen manier om optimaal van uw week te genieten is een kennismaking met het noorden van het land, waar u in verschillende steden de unieke Oostzeesfeer kunt proeven. Begin uw reis in de ondernemende havenstad **Hamburg**, waar de musea, winkels en de rosse buurt van de wijk St. Pauli u zullen betoveren voor u verder reist naar **Lübeck**, gelegen op 65 km van de Noordzeekust (twee dagen in totaal).

Als u 180 km naar het westen rijdt komt u in **Bremen**, een schitterende Hanzestad waar de geschiedenis tastbaar aanwezig is (een dag).

Hiervandaan is het circa 300 km naar het zuidelijker gelegen Rijnland en de sprankelende metropool **Keulen**, waar u welkom wordt geheten door boeiende musea, een imposante dom en allerlei knusse bierlokalen (twee of drie dagen). Voor een volkomen ander landschap rijdt u 175 km door het Rijnland, van Bingen naar Koblenz, om de fabelachtige, steile wijngaarden en de legendarische Loreley met eigen ogen te zien. U eindigt dan in **Mainz**, waar de prachtige laatromaanse kathedraal het beeld bepaalt (een dag). Als er tijd voor is, is een boottocht zeker de moeite waard.

Als u langer kunt blijven

Wie meer tijd heeft, kan vanzelfsprekend meer ondernemen en een deelstaat beter leren kennen. Het is heel goed denkbaar dat u Berlijn of Hamburg verder wilt verkennen en uitstapjes wilt maken in het omliggende gebied. U kunt natuurlijk ook voor een heel andere regio kiezen.

Als u in de buurt van Berlijn wilt blijven, is het aanbod aan buitenactiviteiten groot; 165 km naar het noorden ligt het op een na grootste meer van Duitsland de Müritz in het gelijknamige **nationaal park**; 85 km naar het zuiden ligt Lübben van waaruit met vletten vaartochten door de kanalen van het natuurgebied **Spreewald**

NIET MISSEN:

De musea van kosmopolitisch Berlijn **62-70**

De paleizen van Frederik de Grote nabij Potsdam **84-85**

Het oude centrum en de gotische Dom van Keulen **148-156**

De mooie rotspartijen en burchten in het Rijnland **180-183**

De overvloed aan rijkdom in het Grüne Gewölbe van Dresden **233-234**

De schitterend geconserveerde stad Bamberg **254-255**

Het wereldberoemde Oktoberfest van München **300-301**

De sprookjeskastelen van Koning Lodewijk II **305-307**

Een tocht door het legendarische Zwarte Woud **336-339**

De stranden, boomgaarden, bossen en wijngaarden rond het Bodenmeer **340-342**

Wat neemt u mee op reis?

Over het algemeen kleden de Duitsers zich informeel en meestal valt u met een spijkerbroek en sneakers niet uit de toon. In casino's zijn colbert en das verplicht. Comfortabele, waterdichte jassen en laagjes kleding zijn aan te bevelen in verband met het wisselvallige weer. Neem

vooral goede schoenen mee, zodat wandelen door steden of in de omgeving geen problemen oplevert. Vergeet niet uw medicijnen mee te nemen. Tot slot is het verstandig om kopieën te maken van paspoort en rijbewijs en deze apart van de originele documenten op te bergen.

Omgangsvormen

Duitsers stellen zich doorgaans tamelijk formeel op. Zowel mannen als vrouwen schudden elkaar de hand, zeker bij een eerste ontmoeting. Vrienden en bekenden omhelzen elkaar en wisselen vluchtige zoenen uit. Vermijd het gebruik van voornamen en het informele *Du*, tenzij iemand dat uitdrukkelijk voorstelt. Jonge mensen stappen vaak wél meteen over van *Sie* op *Du*. Mensen die zich voorstellen als *Herr* of *Frau* (of zelfs *Frau Doktor*) willen ook zo aangesproken worden. Als iemand u thuis uitnodigt, breng dan een bosje bloemen of een fles wijn mee.

ondernomen kunnen worden en 100 km naar het noordoosten bevindt zich het nationaal park **Unteres Odertal**, dat een paradijs voor vogelliefhebbers is (elk een dag). Vanuit Berlijn is het ook zo'n 125 km rijden naar **Dessau**, waar u het Bauhaus kunt bezichtigen of het nabijgelegen, extravagante **Wörlitz Park**, een sprookjesachtige landschapstuin (een dag in totaal). In **Potsdam**, zo'n 30 km ten oosten van Berlijn, staan in het Park Sanssouci de paleizen van Frederik de Grote die u niet mag missen (een dag)!

Na een verblijf in Hamburg kunt u dezelfde bestemming kiezen. Het is heerlijk om de rust van het landschap te ondergaan, ouderwetse accommodaties te ervaren en de havens aan de Oostzeekust te bewonderen: **Wismar** bijvoorbeeld, 125 km naar het noordoosten, of het nabijgelegen **Bad Doberan** (een dag). Met al dat water is een zeilcursus in de havenstad **Rostock**, circa 55 km verderop, een goed idee. De natuurgebieden langs de Noordzee

zijn onweerstaanbaar en dat geldt zeker voor het nationaal park **Vorpommersche Boddenlandschaft**, 65 km ten oosten van Rostock, waar u kunt dwalen door bossen, duingebied en lagunelandschap (een tot drie dagen).

Een andere benadering is een verblijf in Berlijn of Hamburg, gevolgd door een tweede week in een heel andere streek. In het zuidwesten ligt het **Zwarte Woud**, een betoverend gebied met eersteklas accommodaties en kuuroorden rond de befaamde thermale bronnen. Neem uw intrek in een onderkomen in **Baden-Baden** of **Freiburg**, de belangrijkste stad in het Zwarte Woud, met een charmant centrum en het indrukwekkende Munster van Freiburg. Laat u de kans niet ontgaan om het Höllental te verkennen of te skiën op de Feldberg.

Ook verleidelijk is de **Romantische Strasse** tussen Würzburg en Füssen aan de voet van de Alpen. Om lieflijke stadjes als Rothenburg ob der Tauber en Dinkelsbühl te bekijken hebt u vier of vijf dagen nodig. Als het kan, ga dan buiten het hoogseizoen.

Het beste jaargetijde

Duitsland is in alle seizoenen aantrekkelijk, dus kunt u uw vakantie vrij plannen. Tussen mei en september is de kans op warm, zonnig weer het grootst, maar in juli en augustus is het in de toeristische gebieden zoals het Rijndal heel druk, zodat het voor- of najaar het meest geschikt zijn om historische monumenten, middeleeuwse ommuurde steden en

sprookjesachtige kastelen te bezoeken. Bovendien kunt u in de herfst uw reis combineren met een bezoek aan het Oktoberfest, het grootste bierfeest ter wereld. In de winter zijn er minder toeristen en kunt u naar hartenlust skiën in de Alpen, het Zwarte Woud en de Harz. De beroemde kerstmarkten hebben een heerlijke sfeervolle, feestelijke uitstraling.

Een Oost-Duitse grenswacht reikt een inwoner van West-Berlijn de hand vanaf de Muur, in 1989.

De romantische kastelen van Duitsland zijn óók niet te versmaden: ten zuidwesten van München bevinden zich **Schloss Neuschwanstein**, de trots van Koning Lodewijk II, of zijn buitenverblijf **Schloss Linderhof**. **Schloss Herrenchiemsee**, zijn poging om Versailles te overtreffen, is evenmin te versmaden. Als u circa 150 km naar het westen rijdt, kunt u het betoverende **Lindau** bezoeken, nog net in Beieren, circa 150 km ten westen van het Bodensee (twee dagen).

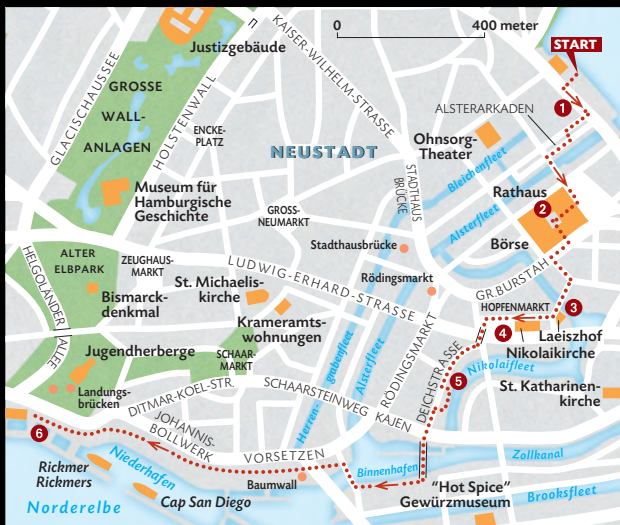
U kunt uw hele vakantie besteden aan ski- of trektochten door de Alpen, het vieren van het Oktoberfest, het bezoeken van de kerstmarkten, of u helemaal concentreren op de wijnproeverij. Keuze genoeg. ■

NATIONAL GEOGRAPHIC REISGIDS

DUITSLAND

WERELDWIJD NEMEN EXPERTS VAN NATIONAL GEOGRAPHIC EEN KIJKE ACHTER DE SCHERMEN EN DRINGEN DOOR TOT DE KERN VAN DE CULTUUR, DE GESCHIEDENIS EN HET VOLK VAN EEN LAND. DANKZIJ NATIONAL GEOGRAPHIC REISGIDSEN KAN HUN ERVARING DE JOUWE WORDEN.

WANDELKAART HAMBURG

STADSPLATTEGRONDEN EN WANDEL-/AUTOKAARTEN

Neue Wache	Bezienswaardigheid		Wandelroute
	Omtrek van het gebouw	➔	Looprichting
	Park		
	Brug		
	Tunnel		
		●	Bus-/treinstation
		①	In de tekst besproken bezienswaardigheid

REGIOKAARTEN

⊛ BERLIN	Hoofdstad	) (	Brug/tunnel
⊙ Schwerin	Hoofdstad deelstaat	/	Dam
● ESSEN		▲	Berg
● Hamm		◆	Bezienswaardigheid
● Lünen		⬢	Wegnummer
● Beckum		★	Start wandel-/autoroute
HESSE	Deelstaat		
✈	Vliegveld		

SYMBOLEN IN DE TEKST

📍 Kaartverwijzing	🛏 Aantal kamers
✉ Adres	🍽 Aantal stoelen restaurant
☎ Telefoonnummer	🅑 Parkeerplaats
🕒 Sluistijd/rijtijden (wandelingen en autotochten)	🚇 Metro
📏 Afstand	🚶 Lift
➡ Start/eind	🚭 Niet-roken
🏨 Hotel	🌬 Airconditioning
💶 Prijzen variërend van € (minder dan € 4) tot €€€€€ (meer dan € 20)	🏊 Overdekt zwembad
🍽 Restaurant	🏊 Openluchtzwembad
	🏋 Fitnessclub
	💳 Gangbare creditcards geaccepteerd

DE REIS INDELEN, een uitgebreide kennismaking met Duitsland, zodat je je reis op je eigen wensen en interessegebieden kunt afstemmen.

ERVAAR unieke belevenissen, zoals Duits bier leren brouwen, fietsen langs de historische plekken van Berlijn en een kunstcursus volgen in München.

INSIDER TIPS van de schrijvers en fotografen van National Geographic, maar ook van plaatselijke deskundigen, over hun favoriete plekjes, praktische zaken en veel meer.

WANDELINGEN EN AUTOTOCHTEN, voorzien van duidelijke kaartjes, waaronder een tour langs de fontein in de oude binnenstad van Keulen, een romantische rondrit en een wandeltocht naar de hoogste top van het Zwarte Woud.

EXCURSIES BUITEN DE GEBAADE PADEN, zoals de eilanden voor de Oostzeekust, de middeleeuwse stadjes in het Neckardal en de prachtige meren in Mecklenburg.

NIET MISSEN bij elk hoofdstuk vind je verwijzingen naar nadere informatie over sterk aanbevolen bezienswaardigheden en activiteiten.

PRACHTIGE KLEURENFOTO'S EN HANDIGE KAARTEN maken het eenvoudig te kiezen, je reis uit te stippelen en overal het mooiste te zien.

NATIONAL GEOGRAPHIC REISGIDS

National Geographic Reisgids maakt deel uit van Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen

NUR 512

ISBN 978-90-215-5386-3

9 789021 553863

www.kosmosuitgevers.nl